

“ATATÜRK BULVARI’NDA YAŞAM SANATLA AKARKEN”

ANKARA SİNEMALARI

“.....Ankara Halkevi’nde, opera ve tiyatro temsillerinin dışında düzenli film gösterileri de gerçekleştirilmekteydi. Halkevi Sineması; halka belli bir ücret karşılığında gösterdiği öykülü filmlerden başka; ücretsiz olarak eğitici, öğretici filmlerle, belgeseller ve propaganda filmleri de gösteriyordu. Yaz geceleri Halkevi önünde düzenlenen halka açık sinema gecelerinde, Halkevi’nin duvarına yerleştirilen büyük beyaz perdede, çeşitli konular içeren filmler izlenmekteydi. Halkevi Sineması’nın gerçekleştirdiği film gösterileriyle asıl amaçladığı, sinema yoluyla halka ihtiyacı olan yaşam ve toplum bilgisini aktarmak, bu yolla onu eğitip bilinçlendirmektir. Ankara Halkevi’nin 1937–1938 Çalışma Raporu’nda, 1937 yılı içinde; “milli, siyasi, içtimai ve zirai” konularda kırk beş film gösterildiği ve bu filmleri, altmış dört yüz kırk yurttaşın izlediği belirtilmektedir.

1930 yılında Türk Ocağı’nın açılmasıyla faaliyete geçmiş olan Halkevi Sineması, otuzlu yılların sonuna kadar, Atatürk Bulvarı üzerindeki yegâne sinema eviydi. Bulvar ancak 1939’da yeni bir sinemaya sahip oldu. Yenişehir’deki Soysal Apartmanı’nda açılan Ulus Sineması, kentin sosyal tarihine Yenişehir’in ilk sineması olarak geçti. Sinemanın işletmeciliğini, ünlü spor spikeri Sait Çelebi üstlenmişti. Yenişehir’in modern görüntüsüyle uyumlu bir şıklık ve donanıma sahip olan Ulus Sineması’nın bu özellikleri, o tarihte gazetelere de konu olmuştu:

“Ankara; güzel, modern bir eğlence ve dinlenme yerine kavuştu. Radyo dinleyicilerini sevimli dostu Sait Çelebi, Ulus Sineması teşebbüsüyle Ankara’ya büyük bir iyilik etmiş oluyor.

Dün gece sinemaya Ankara’nın güzide halkı davetli bulunuyordu. Herkes büyük bir merakla hükümet merkezinin üçüncü sinemasını görmeye gelmişti. Ankaralıları zarif kazançlarından dolayı tebrik ederken sinema hakkında ihtisaslarımızı (izlenimlerimizi) da kaydedelim: Ulus Sineması, şık ve sevimidir. Işık tertibatı ve bilhassa Türkiye’de henüz hiçbir sinemada görmediğimiz sıcak ve soğuk hava tertibatı mükemmeldir. Güzel Ankara böyle bir sinemanın yokluğunu çoktan beri hissediyordu. Ulus Sineması’nı kuranları tebrik ederiz.”

Kızılay’da önemli bir uğrak yeri Restoran Cevat ve üzerinde ilk gösterime girdiği tarihlerde, Ulus Sineması’nın Sevgili Hocamız filminin ilanı: 1960’lı yıllar.
(Gülseren Mungan Yavuztürk belgeliği)

Sait Çelebi film seçimine çok özen göstermekteydi. Ankaralıları; Marcel Carne’nin “Son Buse” (Le Quai des Brumes, 1938), Mervyn Le Roy’un “Kral Aşkı” (The King and the Chorus Girl,

1937), Fred Astaire-Ginger Rogers ikilisinin yer aldığı “Broadway Serenadı” (Carefree, 1938) gibi dönemin en beğenilen filmlerini, Ulus Sineması’nda izledileri. Bütün bu özellikleri nedeniyle Ulus Sineması, o tarihlerde halkın en çok rağbet ettiği sinema durumundaydı. Ancak bu durum yeni bir sıkıntıya yol açmıştı. Yoğun kalabalık nedeniyle bilet bulamayanlar, sık sık sinemanın kapısından dönmek zorunda kalıyorlardı. Gazetelerdeki ilanlarda halka bu konuda sık sık uyarıda bulunuluyordu: “Akşam izdihama mahal kalmamak için balkon biletlerinizi lütfen evvelden kapatınız”.

Ulus Sineması’nın devamlı müşterileri arasında, TED Ankara Koleji öğrencileri önemli yer tutmaktaydı. Hafta sonundaki matinelere, hatta suareleri kaçırmadıkları gibi, arada dersten kaçıp soluğu sinemada aldıkları da oluyordu. 60’lı yılların sonuna kadar önemini koruyarak varlığını sürdüren Ulus Sineması’nın yerinde, bugün Soysal İşhanı yükselmektedir. Ulus Sineması’nın açılışı, Ankara’da eğlence merkezinin Ulus’tan Yenişehir’e doğru ilerleme sürecini de başlatmıştı. 40’lı yıllarda iki sinemanın daha eklenmesiyle, Yenişehir artık Ankara’nın yeni sinema merkezi konumuna gelecekti.

Atatürk Bulvarı’na 1943 yılında katılan Ankara Sineması’nın açılışı, galiba biraz sessizce gerçekleşmişti. Aslında gazetelerde açılacağını duyuran ilanlar çıkmıştı ama öyle çok gösterişli ve iddialı bir sinema olmadığı için, pek fazla heyecan yarattığı söylenemezdi. Aslında, sinemanın işletmeciliğini alan Sait Çelebi, bu yeni girişiminden umutluydu. Ulus Sineması’nda kazandığı deneyimler sayesinde burada güzel şeyler gerçekleştireceğine inanıyordu. Film seçimindeki titizliğine, sinemaseverlerle kurduğu sıcak ilişkilere güvenmekteydi. Bir zaman her şey düşündüğü gibi gitti. Ancak sağlığı nedeniyle daha sonra işi bırakmak zorunda kaldı ve sinemanın işletmesini, o yıllarda Ankara’nın pek çok sinemasını elinde bulunduran Sitaş’a devretti. Ankara Sineması’nın bundan sonraki öyküsü, inişli çıkışlı bir seyir izleyerek 70’li yıllara kadar devam etti ve sonunda günümüzdeki birçok sinema gibi o da, sonunda bir iş merkezine dönüştü. Ankara Sineması, 60’ ların sonlarında üniversite öğrencilerinin en çok rağbet ettikleri sinemaydı. Zira her yerde 1 lira olan öğrenci biletinin fiyatı, Ankara Sineması’nda onlar için 90 kuruştur. Üstelik gösterilen filmler de beğenilerine uygun oluyordu. O tarihlerde Ankara Sineması’nın tahta koltuklarında izlenen, “Bir Avuç Dolar” (For a Few Dollars More, 1965), ve “İyi, Kötü, Çirkin” (The Good, the Bad and the Ugly, 1966) gibi dönemin kült filmleri, özellikle çok beğenilen müzikleriyle hala belleklerdedir.

Atatürk Bulvarı Ankara Sineması’ndan sonra, yeni bir sinemaya ancak 1949 yılı başında kavuştu. Açılışı, uzun zamandır sabırsızlıkla beklenmekte olan Büyük Sinema’nın, Ocak ayı ortalarında faaliyete geçeceği haberi, Ankaralı sinemaseverler arasında büyük sevinç yaratmıştı. O günlerde gazetelerde çıkan bu konuya ilişkin ilanları, sadece sinema tutkunları değil, çok sayıda başkentli de giderek artan bir ilgiyle okuyordu.

BÜYÜK SİNEMA
Yenişehir Atatürk Bulvarı’nda
Büyük fedakarlıklarla yeni inşa edilen 1600 kişilik
BÜYÜK SİNEMA
17-1-1949 Pazartesi matinelere itibaren
Sayın Ankara halkına kapılarını açıyor

Ankaralılar bu görkemli sinemada ilk olarak başrollerini Bette Davis, Paul Henreid ve Claude Rains’in paylaştıkları, “Zehirli Yalan” (Deception, 1946) filmini izlediler.

Büyük Sinema (Abidin Mortaş, 1949)
(VEKAM Belgesi)

Mimari projesi Yüksek Mimar Abidin Mortaş'a ait olan Büyük Sinema'da bir dönem Ankara'sının sosyal tarihi yazılmıştır diyebiliriz. Burası adında da belirtildiği gibi, gerçekten büyük bir sinemadır ve 1552 kişilik salonunda yıllarca büyük konserler, galalar, siyasi parti kongreleri, geniş katımlı toplantılar düzenlenmiştir. İlerleyen yıllarda, Dizzy Gillespie, Dave Brubeck gibi caz efsaneleri, burada konserler verecek; Dany Kaye, Martine Carol gibi dünyaca ünlü sinema starları, film galalarına katılacaklardır. Yerleri kırmızı halılarla kaplıdır Büyük Sinema'nın. Anafartalar Caddesi'ndeki Yeni Sinema'nın olduğu gibi, onun da bir "Madam"ı vardır. Sinemanın üst katında Macar asıllı Madam Larisa'nın işlettiği "Büyük Pastane", çoğunlukla Madam'ın Yeri olarak anılıyordu. Bazı anılarda onunla ilgili inanılmaz bilgilere rastlarız. Tıpkı Necdet Evliyagil'in, 1959'da Büyük Sinema'ya gidenlerin, otomobillerini bulvarda sinemanın önüne rahatlıkla park edebildiklerinden söz etmesi gibi. Büyük Sinema'nın bir önemli özelliği de, protokol sineması olmasıdır. Dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü için yapılmış, kulaklığı olan özel bir locası bulunmaktadır.

Şık fuayesiyle, sahnenin üstünde asılı duran Turgut Zaim imzalı "Halay Çeken Kızlar" panosuyla, dekorasyonundaki bin bir özenle, Büyük Sinema çok özel ve ayrı bir yerde durmaktaydı. Ne yazık ki, yaşattığı bunca değerli anı, büyük ve görkemli mimarisi, şöhreti, ihtişamı; kısaca bugün Büyük Sinema denildiğinde özlemlerle anımsanan her şeyi, Ankara'nın unutulmaz özelliklere sahip bu güzel sinemasını, 70'li yılların başlarında kapatılarak bir çarşıya dönüşmekten kurtaramadı.

Ankara'nın eski ve önemli sinemaları daha yıllarca bu yapıyı dökümünü yaşayacaktı. Nitekim Atatürk Bulvarı'nda en son kapanan sinema, Akün Sineması oldu. 1 Mayıs 1975'te Ertem Eğilmez'in "Hababam Sınıfı" filmiyle başlayan yolculuğunu, tam yirmi yedi yıl sonra aynı filmin gösterimiyle tamamladı. Sinemanın, yükselişe geçen televizyon ve video karşısında, adeta varoluş kavgası verdiği bir

zamanda, inanılmaz bir cesaret örneği olarak açılan Akün Sineması, günümüzdeki pek çok başkent sinemasının tersine, kendini bölüp parçalara ayırmadan tek salonuyla çeyrek asrı aşan bir ömür geçirmişti. Yaşadığı yılların sayısına bakılırsa, kapandığında hala genç bir sinemaydı Akün.

Aslında başkentin kapanan tüm sinemaları, orta yaşlarını göremeden kapatmamışlar mıydı kapılarını. Yaşamları noktalandığında, Büyük Sinema 25, Ulus Sinema 26 yaşlarındaydılar. Zaman onları çok çabuk tüketmişti. Son yıllarında Akün Sineması'nı yalnız bırakan Ankaralı seyirciler, 23 Mayıs 2002 akşamı sinemanın 911 kişilik devasa salonunu tıka basa doldurmuşlardı. Bazılarının yanlarında fotoğraf makineleri bulunuyordu. Kapanış seansı, soylu bir veda töreni özelliğinde gerçekleştirildi. Filmin "Son" yazısıyla birlikte perde kapanırken sahneye çıkan Akün Sineması personeli, "Sizlere veda ediyoruz" çağrısına kulak verip gelen sinemaseverlere, el sallayarak veda ettiler. Gözyaşlarını tutamayan bir seyirci, "O, hep oradaydı. Öyle de kalacak sandım" diyordu.

Ağır piyasa koşulları karşısında yaşanan mali güçlükler, zorlu rekabetler, büyük alışveriş merkezlerinde açılan sinemalar, DVD'ler, VCD'ler, ev sineması sistemleri ve seyirci sayısının her gün biraz daha azalması, bir sinemanın daha sonunu hazırlamıştı. Akün Sineması konusunda sanırım bugün tek tesellimiz, yerini bir iş hanı ya da alışveriş merkezinin almadığını bilmek. Şu an eski sinema binası Devlet Tiyatroları'nın Akün Sahnesi olarak hizmet vermektedir.

Atatürk Bulvarı sinemalarının tarihçesi, aynı zamanda bir yitilişin öyküsüdür. Örneğin Ankara'nın 50'li, 60'lı yıllarını yaşayanların anılarında unutulmaz izler bırakmış Büyük Sinema, o görkemli düşler evi, çekilip alınmıştır hayatımızdan. Bir zamanlar dönemin en güzel filmlerini izlediğimiz salon, şimdi bir büyük çarşıya dönüşmüştür. Sinema çıkışında bir kahve ya da çay içimi oturup söyleştığımız kafeler ortalarda görünmüyordur. Kısaca söylersek şimdilerde Atatürk Bulvarı'nda hayallerin, düşlerin, aşkların, sohbetin yeri yoktur. Tüketim yasalarının bunalttığı, tozlu ve görüntüsü, kalabalık bir dünya vardır yalnızca.

Bizlere her gün bir şeyleri biraz daha unutturarak geçmişin en kalın çizgilerle silinmeye çalışıldığı günümüzde, çocuklarımızı anılarımızı dolaştırabileceğimiz mekânları bir bir yitiriyoruz. Galiba en acısı da, herşeye kanıksayarak bakıyor oluşumuz. Oysa zamanın bizden alıp gittiği eski ve güzel ne varsa anımsayıp direnmeli, belleklerimizizi sürekli tazeleyerek geçmişimizin o güzel değerlerini unutmamalı, unutturmamalıyız....."